

Konsekwencje wycofywania kolejnych substancji aktywnych

Podczas gdy na świecie ilość dostępnych substancji aktywnych przeznaczonych do zwalczania agrofagów z roku na rok wzrasta, w krajach Unii Europejskiej mamy zgoła odmienną sytuację.

Dyrektywa 91/414

Początkiem błyskawicznego znikania kolejnych substancji aktywnych środków ochrony roślin było wprowadzenie przez UE dyrektywy 91/414. To właśnie za jest sprawą na terenie wspólnoty wycofano ponad 70% substancji czynnych. Najwięcej środków wypadło z listy w latach 2004-2010. Liczba zarejestrowanych substancji zmniejszyła się z ok. 1000 do 500 (ok. 300 w Polsce). W tym samym czasie w USA liczba substancji aktywnych wzrosła z ok. 1000 do 1300. Tylko w latach 2022-2023 wycofano kolejne 12 substancji aktywnych, co spowodowało zniknięcie ze sprzedaży 116 preparatów. Warto zauważyć, że wszystkie rejestracje substancji aktywnych są czasowe. Oznacza to, że po wygaśnięciu, zwykle 10 letniego terminu, należy odnowić rejestrację substancji, aby mogła dalej pozostać w użyciu. Obecnie większość substancji czynnych znika z obiegu właśnie z powodu nieprzedłużenia rejestracji.

Nowe rejestracje

Nowych substancji aktywnych, na miejsce tych wycofanych z użycia, nie przybywa w zawrotnym tempie. Średnio rejestrowana jest jedna substancja rocznie, co nie jest w stanie zrekomensować ubytków. Przeszkodą w rejestracji nowych substancji są przede wszystkim koszty. Wprowadzenie na rynek UE nowej substancji czynnej wiąże się z wydatkiem około miliarda złotych. Z tego względu w ostatnich latach stawia się raczej na badania nad biologicznymi środkami ochrony roślin i hodowlą nowych, odpornych odmian roślin.

Strategia to problem

Kolejnym ciosem dla rolników okazało się wprowadzenie strategii „Od pola do stołu”, która zakłada osiągnięcie do 2030 roku bardzo ambitnych celów takich jak:

- zmniejszenie stosowania pestycydów chemicznych i związanego z nimi zagrożenia o 50%
- zmniejszenie stosowania bardziej niebezpiecznych pestycydów o 50%

W konsekwencji, przewiduje się, że w wyniku wprowadzenia w życie tej strategii nastąpi usunięcie z rejestru kolejnych substancji aktywnych, których w przypadku niektórych upraw już w tej chwili brakuje. Jednym z budzących największe emocje założeń było właśnie zmniejszenie przez kraje członkowskie UE zużycia pestycydów o 50%. W Polsce średnie zużycie substancji czynnej w przeliczeniu na hektar wynosi 2,5 kg, czyli mniej niż średnia unijna wynosząca 3,5 kg/ha. Do rekordzistów pod tym względem pośród krajów Wspólnoty należą

Niderlandy (8,8 kg/ha), Irlandia (6,9 kg/ha) i Belgia (6,7 kg/ha). Gdyby każdy kraj musiał zredukować o połowę aktualną ilość używanych pestycydów, to nasz kraj byłby jednym z najbardziej pokrzywdzonych.

Glifosat wciąż zagrożony

Za największe zagrożenie dla chemicznej ochrony roślin uważa się możliwe wycofanie z użycia glifosatu. Termin jego rejestracji został przedłużony jedynie o rok, do 15 grudnia 2024 i wciąż nie ma pewności czy Komisja Europejska nie zadecyduje o jego wycofaniu. Znaczenia tej substancji w dzisiejszym rolnictwie nie trzeba chyba nikomu tłumaczyć. Szczególnie duże znaczenie ma w sadownictwie oraz w przypadku technologii bezorkowych. Z powodu braku innych środków, często wykorzystuje się go również do desykacji upraw. Szacuje się, że ewentualne wycofanie tej substancji będzie skutkowało znaczącym spadkiem opłacalności produkcji większości upraw, w szczególności w przypadku upraw bezorkowych. W przypadku tych ostatnich na skutek problemów z regulacją zachwaszczenia, rolnicy mogą zostać zmuszeni do powrotu do stosowania technologii orkowych.

Konsekwencje

Substancje czynne są wycofywane głównie ze względu na podejrzenia powodowania zaburzeń w gospodarce hormonalnej ssaków lub podejrzenie negatywnego wpływu na środowisko lub zapylacze. Jednak pomimo szlachetnych pobudek wycofywanie kolejnych substancji aktywnych, wycofywanie niektórych substancji niesie za sobą szereg zagrożeń dla produkcji rolniczej. Już teraz możemy zaobserwować problemy ze zwalczaniem wielu agrofagów, a problem ten będzie się tylko nasilał. Mniejszy wachlarz dostępnych środków ochrony roślin prowadzi do mniejszej rotacji grup chemicznych stosowanych środków, a to powoduje wzrost odporności agrofagów. Problemy ze skutecznością oraz specyfiką nowszych preparatów, które z reguły cechują się krótszym działaniem doprowadzi do wzrostu zużycia środków ochrony roślin, a co za tym idzie, wzrostu kosztów produkcji. Problemy ze skuteczną ochroną roślin przełożą się na obniżenie wysokości plonów oraz spadek opłacalności produkcji. Możliwa jest próba zastępowania pestycydów biologicznymi środkami ochrony roślin, jednak są one znacznie droższe i niestety, ale wciąż znacznie mniej skuteczne od tradycyjnych środków. Ponadto, z pewnością nasili się zjawisko stosowania środków niezgodnie z etykietą oraz wzrośnie import nielegalnych środków ochrony roślin, aby móc skutecznie przeciwdziałać pojawiającym się w uprawach agrofagom.

Co następne na liście?

Kolejną przykrą informacją dla rolników jest wydane w listopadzie przez Komisję Europejską rozporządzenie 2023/2513, które odmawia przedłużenia rejestracji triflusaluronu metylu. Jest to niezwykle popularna substancja czynna wchodząca w skład wielu herbicydów, takich jak Safari 50 WG i szeregu generyków tego preparatu. Decyzja nie jest jeszcze ostateczna, jednak

ciężko powiedzieć, czy są jeszcze jakieś szanse na uratowanie tej substancji. Na dzień dzisiejszy państwa członkowskie zostały zobowiązane do zużycia środków zawierających tę substancję do 20 sierpnia 2024 roku. Brak triflusufluronu metylu pozbawi rolników skutecznego narzędzia do zwalczania samosiewów rzepaku w uprawie buraków. Z kolei producenci ziemniaka, cebuli, pomidora czy jabłek mogą odczuć wycofanie z unijnego rynku metiramu, będącego składnikiem popularnego fungicydu Polyram 70 WG. W przypadku tej substancji, konieczne będzie zużycie jej zapasów do 28 listopada 2024 roku.

Substancje aktywne środków ochrony roślin wycofane w latach 2022-2023

Końcowy termin stosowania	Substancja czynna	Liczba zarejestrowanych preparatów	Rośliny rolnicze	Agrofagi
31 lipca 2022 r.	fosforek wapnia	1 gryzoniobójczy	różne uprawy	gryzonie
31 lipca 2022 r.	imidachlopryd	7 insektycydów	różne ozdobne	różne szkodniki
31 lipca 2022 r.	zeta-cypermetyryna	6 insektycydów	różne uprawy	różne szkodniki
28 sierpnia 2022 r.	haloksyfop-P	2 herbicydy	bobik, burak cukrowy , groch, rzepak ozimy	chwasty jednoliścienne
19 września 2022 r.	indoksakarb	10 insektycydów	kukurydza, rzepak	różne szkodniki
1 listopada 2022 r.	fosmet	4 insektycydy	rzepak	różne szkodniki
30 listopada 2022 r.	pencykuron	1 fungicyd	ziemniak	różne patogeny
7 grudnia 2022 r.	alfa-cypermetyryna	17 insektycydów	bobowate, rzepak , zboża	różne szkodniki
31 grudnia 2022 r.	flutriafol	3 fungicydy	zboże	różne patogeny
31 grudnia 2022 r.	cyprokonazol	14 fungicydów	zboża	różne szkodniki
1 październik 2023 r.	prochloraz	50 fungicydów	zboża, rzepak	różne patogeny

31 grudnia 2023 r.	famoksodan	1 fungicyd	ziemniak	różne patogeny
Razem	12	116	-	-

Źródło: Mrówczyński M. 2022. „Wycofywanie substancji czynnych nalistnych środków ochrony roślin oraz konsekwencje dla hodowli roślin”. Konferencja Poznań – Lublin 10.05.2022 Polska Izba Nasienna - wykład